

Sociální stát

- utváření, faktory vývoje

- typologie, vývojové etapy

- krize WS

Mirka Wildmannová

Katedra veřejné ekonomie

Sociální stát
Stát veřejných sociálních služeb
Welfare state

- Výrazně se sociálně angažuje
- V sociální oblasti často monopolní postavení
- Rozsáhlý systém sociálního zabezpečení
- Sociální jištění obyvatelstva
- Široký rozsah služeb – poskytování zdarma nebo za ceny neodpovídající jejich hodnotě
- Vysoká míra redistribuce příjmů
- Náročnost na ekonomické zdroje
- Vede často k centralizaci, byrokratizaci, anonymitě

Sociální stát

- **Vznik = odpověď na problémy vývoje kapitalismu**
- **Reakce na důsledky procesu industrializace**
- **Proces vzniku národních států – způsob transformace v demokratické státy**

Utváření sociálního státu

- **Proces industrializace**
- **Růst obyvatelstva a jeho měnící se sociální struktura**
- **Nárůst významu národních států**
- **Růst politické demokracie a politického občanství**

Faktory vývoje sociálního státu

- **Vnitřní faktory: demografické, ekonomické, vliv sociální struktury, politické faktory, vliv nátlakových skupin, vliv vývoje institucí, sociálně-psychologické faktory**
- **Vnější faktory: kulturní difuze, rozvoj techniky, mezinárodní standardizace, technická pomoc, mezinárodní spolupráce**
  - **Socioekonomický rozvoj**
  - **Politická mobilizace dělnické třídy**
  - **Vývoj politických institucí a struktur**

Vývojové etapy WS

- **Období experimentálních počátků (80. léta 19. stol. – 1930)**
- **Období konsolidace (1930 – 2. světová válka)**
- **Sociální přestavba (1945 – 1962)**
- **Sociální expanze (1962 – 1973)**
- **Stagnace (1973 – 1980)**
- **Rekonceptualizace WS (1980 – dosud)**

Typologie sociálního státu

- **Kdo a v jakém rozsahu provádí sociální politiku**
- **Na jaký objekt je sociální politika zaměřena**
- **Jak je sociální politika principiálně zaměřena**
- **Jaký princip SP je při její realizaci převážně uplatňován**
- **Kdo a v jakém rozsahu a poměru přispívá na realizaci SP**
- **Jaký podíl HDP je věnován na veřejné sociální výdaje a v jaké struktuře**
- **Z jakého filozofického a myšlenkového konceptu tyto sociálně tržní státy při realizaci SP vycházejí**

Příčiny krize WS

- **Neúměrný růst nákladů**
- **Ztráta efektivnosti WS**
- **Ztráta sociálního konsenzu**
- **Demografické změny**

Pozitiva ekonomického a společenského působení WS

- **Zaměstnává velký počet pracovníků**
- **Organizuje aktivní politiku zaměstnanosti**
- **Zajišťuje přípravu na povolání**
- **Zvyšuje kupní sílu obyvatel**
- **Snižuje sociální nerovnost**
- **Podporuje sociální konsensus, udržení sociálního smíru**
- **Nevynaložení některých sociálních výdajů**

Liberální kritika WS

- **Ožebračuje střední třídy**
- **Zbavuje odvahy k dobročinné pomoci**
- **Podporuje zahálku, marnotratnost na všech úrovních**
- **Zvyšuje nebezpečně moc státu – ohrožuje vlastnická práva a svobodu jedince**

Titmussova typologie

- **Reziduální sociálně tržní stát**
- **Institucionální sociálně tržní stát**
- **Industriálně – výkonový typ**

Typologie Esping- Andersena

- **Liberální sociálně tržní stát**
- **Korporativní (konzervativní) typ sociálně tržního státu**
- **Sociálně- demokratický typ sociálně tržního státu**

Posouzení výkonu sociálního státu

- **Funkce záchranná**
- **Funkce pojišťující**
- **Funkce aktivizující a kultivující lidský potenciál**

Aktuální situace v ČR

- **V SP uplatňován reziduálně-liberální a sociálně-pojišťovací přístup v kombinaci s pozůstatky starého rovnostářského systému**
- **Dlouhodobě stagnující proporce sociálních výdajů na HDP**
- **SP se nestala dynamizujícím, aktivizujícím a hospodářsky prorůstovým činitelem**
- **WS se netransformoval z podoby státu převážně ochraňujícího do podoby státu dlouhodobých sociálních investic**

Vývojový kontext – sledování napětí a nerovnováhy

- **Zanedbávání rozvoje LP**
- **Výrazná segmentace pracovního trhu**
- **Marginalizace části PS**
- **Ohrožení obyvatelstva chudobou**
- **Oslabení postavení rodiny**
- **Konflikty s postavení rozrůstajících se národnostních menšin**
- **Sociální rozštěpení – ohrožení sociální soudržnosti a politické stability**

Koncept sociálního tržního hospodářství

- **Usiluje o spojení ekonomické soutěže se sociálním pokrokem**
- **Reakce na rostoucí složitost ekonomických a sociálních problémů**
- **Založen na respektu tržního principu a humanity**
- **Ekonomický a sociální fenomén se vzájemně systémově doplňují**
- **Proces hledání optima mezi ekonomickým a sociálním fenoménem**
- **Důraz na individuální svobodu a soutěž**
- **Základ poválečné obnovy západního Německa**